

Tutkimusperusteinen käytännönopetus Lapissa

Sosnetin kevätseminaari, Jyväskylä 2014

Marjo Romakkaniemi, yliopistonlehtori

Sanna Väyrynen, professori (ma.)

Alustuksen rakenne

- Tarkastelemme tutkimusperusteista käytännönopetusta Lapin yliopistossa osana:
 - opetusta (opetussuunnitelma),
 - kehittämistä ja yhteistyötä: sociopolis, tutkimussotekeskus
 - toiminnallisia innovaatioita (projektit ja avaukset)

Sosiaalityön taidot I: Toimijuuden tukemisen perusteet (perusopinnot 8 op)

- Tavoite:
 - Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa määritellä toimijuuden käsitteen ja jäsentää sen rakentumisen yhteiskunnallisia ehtoja
 - analysoida ihmisen ja hänen ympäristönsä välistä suhdetta moniulotteisesti
 - hahmottaa sosiaalityön erilaisia toimintaympäristöjä
 - tarkastella toimijuuden tukemisen mahdollisuuksia sosiaalityössä
 - soveltaa sosiaalityön eettisiä periaatteita käytännön tilanteisiin.

Sosiaalityön taidot I: Toimijuuden tukemisen perusteet

- Sisältö:
 - Opintojaksossa perehdytään ihmisen toimijuuden mahdollisuuksiin ja sen tukemiseen sosiaaliturvan ja sosiaalipalveluiden keinoin sekä palvelujärjestelmässä että kolmannella sektorilla.
 - Opintojakson aikana opiskelijat tutustuvat sosiaalityön kohdeilmioihin ja asiakkuuksiin vapaaehtoistyön ja siihen liittyvien ryhmätöiden avulla.
 - Opiskelijat tekevät käytäntöjä analysoivan ryhmätyön, jota käsitellään seminaarissa.
- Suoritustapa:
 - Luennot, vapaaehtoistyö ja ryhmätyö: tiivis yhteistyö järjestön kanssa

Sosiaalityön taidot II: Sosiaalityö

ongelmanratkaisuprosessina, teoriana ja käytäntönä

(aineopinnot 16 op)

Tavoite

- Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa
 - tunnistaa sosiaalityön systemaattisena ja ammatillisena toimintaprosessina
 - hahmottaa sosiaalityön ongelmaratkaisuprosessia tavoitteellisena ja eettisenä työskentelynä
 - analysoida sosiaalityön asiakkuuksia ja asiakastilanteita, niiden erityispiirteitä sekä niihin johtaneita yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia tekijöitä
 - jäsentää sosiaalityön asemaa palveluverkostoissa
 - toimia erilaisissa yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoisissa vuorovaikutustilanteissa
 - hahmottaa sosiaalityön tiedontuotannon perustaidot
 - kriittisesti jäsentää ja arvioida sosiaalityön käytäntöjä suhteessa teorioihin

Sosiaalityön taidot II: Sosiaalityö ongelmanratkaisuprosessina, teoriana ja käytäntönä

- Sisältö
 - Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijalle sosiaalityön ammatilliset perusvalmiudet tiedollisesti, taidollisesti ja arvoperustan osalta.
 - Jakso sisältää luennot, käytännön teorioiden seminaarin ja käytännönopetusjakson.
 - Opiskelijat perehtyvät sosiaalityöhön ammatillisena työprosessina sekä sosiaalityön käytäntöjä jäsentäviin teorioihin ja tutkimuksiin.
 - Keskeisiä teemoja ovat sosiaalityön asiakkuus, eettisyys ja filosofisuus, joita tarkastellaan psykososiaalisten, systeemisten, yhteisösosiaalityön, postmodernin sosiaalityön, kriittisen reflektion, syrjinnän vastaisen, vapauttavan ja valtaistavan sosiaalityön sekä sosiaalisen tuen teorioiden kautta.

Sosiaalityön taidot II: Sosiaalityö ongelmanratkaisuprosessina, teoriana ja käytäntönä

- Sisältö (jatkuu)
 - Yliopistolla toteutettava opetus ja käytännönopetus nivelletään kiinteästi toisiinsa, jolloin käytännönopetus perustuu opiskelijan, sosiaalityön opettajien ja käytännönopettajana toimivan sosiaalityöntekijän kiinteään ja suunnitelmalliseen yhteistyöhön.
 - Käytännönopetusjakson tavoitteet perustuvat opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan ja jakson toteutuminen arvioidaan yhteisesti.
 - Käytännön opetukseen liittyy pienryhmätyöskentelyä

Sosiaalityön taidot III: Sosiaalityön asiantuntijuus, teoria ja käytäntö

Tavoite

- Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa
 - toimia itsenäisenä, vastuullisena ja tietoisena sosiaalityöntekijänä
 - soveltaa ja integroida käytännön oppimistilanteissa sosiaalityön teorioita ja eettisiä periaatteita
 - arvioida ja analysoida käytännön tilanteita kokonaisvaltaisesti ennaltaehkäisevässä työssä, rakenteellisessa työssä ja vaativassa asiakastyössä
 - käyttää omaa asiantuntijuuttaan sosiaalityöntekijänä suhteessa asiakkaisiin, kollegoihinsa, sekä muiden ammattiryhmien edustajiin
 - paikantaa sosiaalityön erityisen asiantuntijuuden yhteiskunnallisessa työnjaossa
 - jäsentää tutkivaa työtettä sosiaalityössä
 - soveltaa sosiaalityön tietoperustaa kehittämistyön tukena
 - käyttää sosiaalityössä dialogisuutta ja vuorovaikutustaitoja asiakasprosesseissa sekä monitoimijaisissa yhteistyöverkostoissa.

Sosiaalityön taidot III: Sosiaalityön asiantuntijuus, teoria ja käytäntö

Sisältö

- Opintojakson päätavoitteena on syventää opiskelijan osaamista sosiaalityön teorioista, käytännöistä ja tutkimuksista. Tämä merkitsee sosiaalityön teorioiden, sosiaalitieteellisen tutkimuksen ja käytännön sosiaalityön entistä kiinteämpää niveltämistä toisiinsa. Opintojakson aikana opiskelija edelleen kehittää sosiaalityön käytännön taitojaan.
- Opintojakson aikana opiskelija saa valmiuksia kehittää sosiaalityöntekijäidentiteettiään ja asiantuntijuuttaan. Jakso korostaa omaa työtään kriittisesti refleктоivan ja arvioivan työotteen kehittymistä. Yksi keskeinen sisältö on sosiaalityöhön liittyvän tiedonmuodostuksen syventäminen. Opetus toteutetaan käytännönopettajan ohjaamana sosiaalityön käytännön työpisteissä ja yliopisto-opetuksena.

Rakenteelliset avaukset

- **Sociopolis: Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen uusi yhteistyörakenne**
 - Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske)
- Tutkimusotekeskus (uusi avaus)
 - Lapin yliopisto, Rovaniemen kaupunki ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
 - Uutta: Käytäntöä tukevan työntekijävaihdon kehittäminen

Tehtyjä avauksia: **Lapin sosiaalityön ja sosiaalialan opetus- ja tutkimuskeskus 2010-2014 –hanke**

- Sosiaalialan opetuksen, tutkimuksen ja käytäntöyhteyden kehittäminen aloitettiin **Savotta-pilotissa**
 - käytäntöalustana oli Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen koordinoima PaKaste-hanke
 - Kokeiluun osallistui 17 korkeakouluopiskelijaa
 - opintoja nivottiin kehittämistyöhön seminaaritöiden, selvitysten, käytännönopetusjaksojen, kandidöiden ja yhteisten seminaaripäivien avulla.

Mitä Savotassa tehtiin?

- Kehitettiin tutkimuksen ja tiedontuotannon käytäntöyhteyttä on kokoamalla gradu- ja opinnäytetyöpankki sekä aineistopankki hankkeen [www-sivuille](#).
 - Korkeakoulujen opiskelijat ovat voineet valita hankkeiden ja järjestöjen ehdottamista teemoja opinnäytetöihinsä.
 - Poske on myös tarjonnut aineistojaan opiskelijoiden käyttöön.
- Esimerkiksi kandi-seminaarin aiheet nousivat käytännön tarpeista, työntekijät kommentoivat opiskelijoiden seminaaritöitä, opiskelijat esittelivät valmiit työt käytännöntyöntekijöiden ja opiskelijoiden yhteisessä seminaarissa

Hankkeen tuotoksia I

- Kehitetty Posken kanssa yhteistyössä on työparityöskentelyä
 - Posken työntekijät, korkeakoulujen opettajat ja opiskelijat toimivat työparina kuntien sosiaalialan työntekijöille asiakastyössä, ryhmien ohjauksessa ja oman työn arvioinnissa esim. lastensuojelutilanteen arviointi, bikva-arviointi
 - Työskentelyllä on vahvistettu sosiaalityön ja sosiaalialan käytäntöjä, koulutuksen työelämälähtöisyyttä sekä opettajien, opiskelijoiden, tutkijoiden ja käytännön työntekijöiden yhteistä tiedonmuodostusta ja oppimista.
 - Opettajat ja opiskelijat saavat tuntuman käytäntöön (kehitettävä edelleen)

Hankkeen tuotoksia II

- Toteutettu Posken koordinoima **kehittäjäkahvila-toiminta**
 - tuonut yhteen kehittäjäasiakkaita, kunnan työntekijöitä sekä yliopiston opiskelijoita ja henkilökuntaa.
 - Tuotettu mm. esiselvitys isomman hankkeen tarpeisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä toimijoiden yhteistyönä
 - Kehittäjäasiakkaat ovat olleet mukana sosiaalityönopetuksessa
- Järjestetty **korkeakoulujen opiskelijoille ja käytännön työntekijöille yhteistä opetusta,**
 - korkeakoulujen ja osaamiskeskuksen henkilökunta ovat toimineet opettajina.
 - Opintokokonaisuudet ovat vahvistaneet koulutusten ja käytäntöjen työelämälähtöistä kehittämistä.

Hankkeen tuotoksia III

- Kehitetty rakenne **sosiaalityön ja sosiaalialan käytännön ohjaajien ja opettajien koulutukseen.**
 - Toteutettu kahdesti
 - Koulutukset ovat tarjonneet sosiaalityön ja sosiaalialan käytännön työntekijöille uutta tietoa oman työnsä kehittämiseen ja niiden avulla on tuettu käytännön työntekijöiden valmiuksia toimia opiskelijoiden ohjaajina.
 - Koulutusten pohjalta sosiaalityön ja sosiaalialan käytännön opettajille on koottu **työkalupakki** www.luc/sociopolis : sisältää harjoituksia ja materiaalia käytännön ohjauksen tueksi.

Miten muuten tutkimusperusteista käytännönopetusta edistetään

- Olemassa oleviin hankkeisiin pyritään saamaan opiskelijoita mukaan
 - tiedon tuottaminen
 - temaattisia ryhmiä esim. kandi- ja graduseminaarit
- Myös käytännönopettajien rekrytointi osaksi opetusta sekä
- Yliopiston opetushenkilökunnan sosiaalityön käytäntöjen tuntemuksen lisääminen tiiviillä käytäntöyhteydellä ja sieltä tulevien opettajien tietotaidolla